

PRZEGLĄD CERAMICZNY

DWUTYGODNIK POŚWIĘCONY SPRAWOM TECHNICZNYM I EKONOMICZNYM
WSZYSTKICH GAŁĘZI PRZEMYSŁU CERAMICZNEGO.

ROCZNIK JEDENASTY.

CENA PRENUMERATY:

Rocznie 10 Kor. = 5 Rb. = 10 Mk.

Pojedynczy zeszyt 50 hal.

Redaktor: Inż. Karol Rolle.

Adres Redakcyi i Administr.:
Podgórze, św. Floryana 5.

CENA OGŁOSZEŃ:

Cała strona 15 K., $\frac{1}{2}$ strony 10 K.,
 $\frac{1}{4}$ str. 6 K., $\frac{1}{8}$ str. 4 K., $\frac{1}{16}$ str. 2 K.

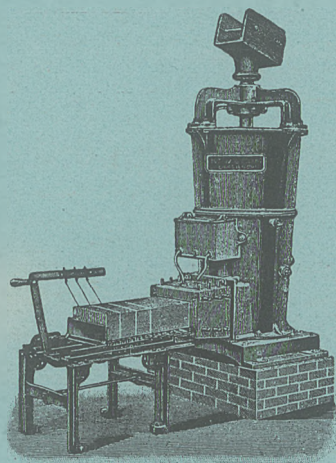
Przy powtórzeniu kilkakrotnem
znacznym opust.

N° 5.

z d. 10. marca 1911.

Treść: Związek ceramiczny w Krakowie. — Chemia gliny. — Nowy środek do impregnowania dachówek. — Aparat do czyszczenia dachówek. — Ogłoszenia.

WINCENTY BOGUCKI, Chrzanów

Pierwsza GALICYJSKA FABRYKA

maszyn i form

**dla przemysłu cegielnianego, cementowego
i betonowego**

wyrabia: dla cegielń formy i stoły na cegły ręczne; prasy kieratowe i wtórne na cegły prasowane.

Prasy sankowe na dachówki tłoczone. — Drenarki ręczne i motorowe.

Walcówki dla przerabiania gliny dla cegielni i kaflarni.

Formy na rury i kręgi betonowe. — Prasy na dachówki cementowe.

Kosztorysy i cenniki na żądanie.

Bardzo liczne świadectwa wykonanych robót.

**Dawne roczniki
„Przeglądu
ceramicznego“**

o ile zapas starczy
po 6 kor.

do nabycia
w Administracji „Przeglądu“
tamże do nabycia
bardzo interesująca
broshura: 15

GLINA
Leski: I WYROBY Z NIEJ,
cena 60 hal.
wraz z przesyłką poczt.

**CEMENT, ŻELEZO
A BETON.**

Casopis pro moderni konstrukce, stavebni hmoty, průmysl a obchod.

Vychází 25. každého měsíce. 16

Redakce a Administrace
Praha Vinohrady, Hal-
kova 56.

Předplatné na 12 čísel
K 9'50, pro cizinu K 12.

DWUTYGODNIK DOSTAW

Biurow Redakcyi
i Administracyi:

Lwów
ul. Kopernika 12.

Kraków
Jagiellońska 1. 11.

Konto Pocztowej
Kasy oszczędz.:
L. 112560.

poświęcony
galicyjskiemu
dostawnictwu
zawiera wiadomości o wszelkich rozpisanych dostawach publicznych o zapotrzebowaniach prywatnych itd. i wychodzi 1-go i 15-go każdego mies. ze stałym dodatkiem
ORGANIZACYA.

Prenumerata
za regularną
wysyłkę pisma
wynosi: 2

Kwartalnie 2 K.

Półrocznie 4 K.

Rocznie 8 K.

Jac. Raubitschek
Praga-Bubna
Fabryka maszyn i odlewnia stali i żelaza.

Zastępca **Maks. Neumann**
Kraków ul. Szpitalna 36.

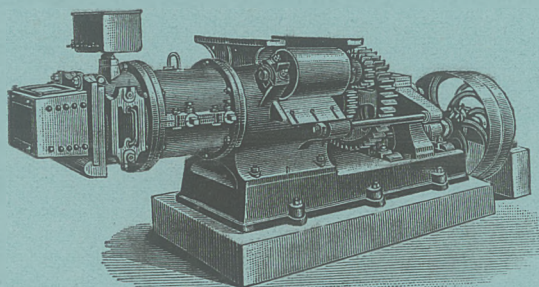
Maszyny ceglarskie
wszelkiego rodzaju i najlepszej konstrukcyi

Maszyny strycharskie
dla ruchu maszynowego i konnego.

Wyrabiacze
i maszyny rozdrabniające
dla wszystkich celów. 5

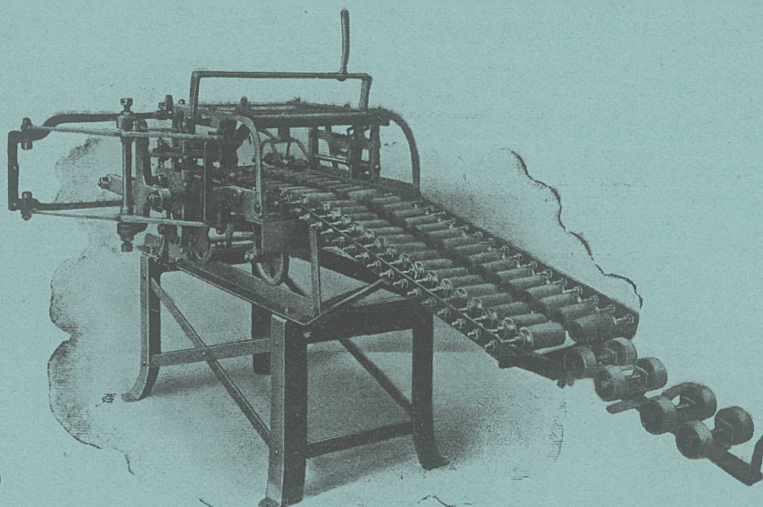
Prospekty i katalogi darmo.
Próby i kosztorysy na żądanie.

Ugniatacz Konoidowy
— (Stożkowy) —
pat. Horna
najlepsza i najpraktyczniejsza maszyna do przerabiania gliny.

Najlepsza — prasa na dachówki żłobkowane ciągnione.
w obecnej formie

Patenty we wszystkich państwach przemysłowych.

Dzienna wydajność 12—15.000
sztuk dachówek.

PODWÓJNY ŻŁOBEK
z przykryciem ukośnem i nasadką
do włączania.

Na żądanie natychmiast przesyła
się prospekty i wzory.

Dzielni zastępcy poszukiwani.

F. P. VIDIG i Sp.

Fabryka dachówek żłobkowanych
ciągnionych — dział maszynowy.

LUBLANA (Laibach)
Kraina — Austrija.

**Kominy fabryczne, omurowanie kotłów,
piece pierścieniowe**
dla przemysłu cegielnianego, wapiennego i cementowego,
własnych patentowanych systemów
buduje od 30 lat
budowniczy KOHOUT w Pradze III.

— Najlepsze piece nowoczesne. —

7

F. LORD

Biuro techniczne

Kraków, ulica Lubicz I. róg Kolejowej.

SKŁAD

maszyn i wszelkich przyborów dla wszystkich zakładów przemysłowych i gospodarczych, jako to: cegielń tartaków, młynów, gorzelni i browarów.

**Kompletne urządzenia
Cegielni i tartaków.**

WAŁKI FILCOWE krajowego
wyróbu.

Stale na składzie w wielkich ilościach i wszelkich dymenzyach **rury, łączniki, i armatury.**

Motory parowe i benzynowe. — Smary, oliwy oryginalne rosyjskie, pasy do maszyn, płyty i sznury gumowe, węże gumowe i parciane, gaza jedwabna oryginalna szwajcarska, kamienie i wałce młyńskie, piły i cyrkularki angielskie, toczki szmirglowe, **papier szybrowy, drut do ceglarek** i wiele innych artykułów.

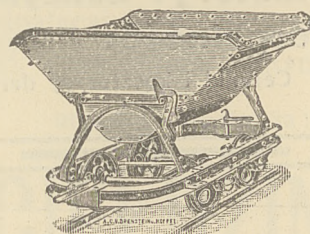
Instalacja światła elektrycznego i przeniesienia siły.
Skład wszelkich artykułów elektrotechnicznych. 13

Elektromotory, wentylatory, świeczniki i lampy stołowe.

LAMPY ŁUKOWE.

Lampki żarowe; Lampki Nernsta, Tantala i Wolframa.

Ceny fabryczne. Kosztorysy bezpłatnie.

Orenstein i Koppel

we Lwowie, Róg ulicy Asnyka 2, Pańska 5.

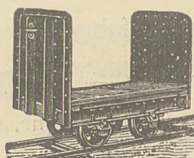
Fabryki

Kolei wązkotorowych i lokomotyw

Praga — Wiedeń — Budapeszt
urządzą i dostarczają:

kolejki przenośne i stałe.

Wagoniki do transportu gliny, cegieł i dachówek mokrych i suchych.

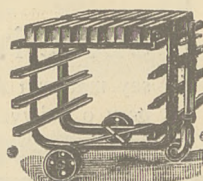
Wynajmują:

Kompletne kolejki na pewien okres czasu.

*Katalogi, kosztorysy etc.
bezpłatnie.*

*Używane materiały zawsze
na składzie.* 34

Splata amortyzacyjna.

K. R. Jeżek

10

Fabryka maszyn i odlewnia żelaza
W BLANSKU, — (MORAWY).

Wszelkie maszyny i urządzenia dla cegieł.

Wszelkiego rodzaju maszyny rozdrabniające.

Wszelkie maszyny i urządzenia dla fabryk cementu
i dla przemysłu cementowego.

Motory: benzynowe, gazowe, naftowe, i t. p.

Specjalność: Automatyczne ślimaki (szneki) patentu Stavéniczka.

Cenniki i kosztorysy darmo.

Najlepsze referencye.

INŻ. W. DRZYMUCHOWSKI

BIURO TECHNICZNE

40

w Krakowie, ul. Dunajewskiego 9. Telefon 1100.

Dostarcza:

najnowszej konstrukcji **maszyny, prasy i formy** motorowe lub ręczne, do wyrobu
cegieł, dachówek, rur itp. z gliny, cementu i betonu.

Kompletne urządzenia do fabrykacji **cegły piaskowej. Motory** parowe, gazowe,
benzynowe, ropne i ssąco gazowe. — **Transmisye.** — **Armatury** dla pary, wody, gazu itp.

Artykuły techniczne jak: pasy transmisyjne, skórzane i z sierci wielbłądziej, rzemyki do szycia pasów, smary, oliwy, wszelkiego rodzaju szczeliwa itp. w najlepszych gatunkach i po cenach fabrycznych.

Szczeliwo „VAS-BLACK“ w laseczkach, pierścieniach i płytach, jedynie najlepszy, najpewniejszy i najekonomiczniejszy materiał do uszczelniania dławików, wentyli, przewodów itp. dla przegrzanej lub nasyczonej pary o najwyższem ciśnieniu. — Wyłącznie i jedynie używane w wojennej marynarce w Poli, i przez największe zakłady przemysłowe w kraju i zagranicą.

Posiadam wyłączne zastępstwo do sprzedaży tego szczeliwa dla Galicyi i Bukowiny.

PATENTY na wynalazki

wyjednywa

Inżynier Stan. Dzbański

przysięgły Rzecznik patentowy 35

Wiedeń VII. Lindengasse 2 (w pobliżu c. k. urzędu patentowego).

 Krajowe kursa dla
przemysłu ceramicznego
 w Podgórzu.

Kształcą personal pomocniczy dla fabryk cegieł i dachówek. — Nauka bezpłatna. Początek roku szkolnego dnia 1-go października. — Nauka — trwa 18 miesięcy. —

3

KAROL ROLLE

-- inżynier technolog. --

Specjalista w sprawach przemysłu ceramicznego.

PODGÓRZE, św. Floryana 5. 4

Doradca techniczny przy projektowaniu, zakładaniu i prowadzeniu fabryk ceramicznych (cegieł, dachówek, kafli, wapna cementu, gipsu i t. p.).

Laboratorium dla badania surowców, gliny, piasku, wapniaka i t. p.

OTTO HARDUNG

Wiedeń V/2 Kohlgrasse Nr. 33.

 Wiedeńskie zakłady Produkty górnicze
 dla farb i minerałów i chemiczne.

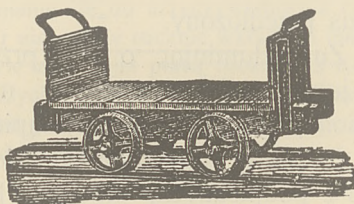
Szkliva i emalie wszelkich rodzaj.

Popiół do szkliva. Kobalt. Smalta. Tlenek chromu. Tlenek cyny. Tlenek cynku. Tlenek miedzi i tlenki wszystkich metali. Barwniki. Skałen Kaolin. Glinka polewowa. Kwarzec. Chinacai. Fluoryt. Gips modelowy. Braunsztyn. Dolomit. Kalcyt. Minia. Olejta. Boraks. Kwas borowy. Glinka porcelanowa i inne materiały.

Jedno z najstarszych źródeł! 25

KUPNO

6

NAJEM

Kolejki = wąskotorowe

dla eksploatacyi torfu, dla cegielń, fabryk, kopalń, gospodarstw rolnych i t. p.

urządza i dostarcza:

E. GIEŁDZIŃSKI

fabryka kolei wąskotorowych i wagonów

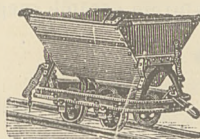
 Telefon No. 1200. **LWÓW.** Telefon No. 1200

Plac Maryacki L. 7. (gmach WP. Dra Stroynowskiego).

Kupno i najem.

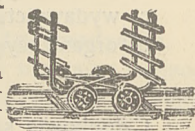
Szyny, tory przenośne i stałe, wózki rozmaitej konstrukcyi, tarcze obrotowe, rozjazdy, taczki żelazne etc. etc.

wynajmuje koleje kompletnie urządzone. Nowy i używany materiał, oraz części zapasowe zaw sze na składzie.

Katalogi, kosztorysy i rysunki gratis i franko.

Specjalny oddział dla projektowania i budowy kolei wąsko i normalno-torowych.

Związek ceramiczny w Krakowie.

Namiestnictwo reskryptem z 14 lutego b. r. przyjęło do wiadomości Statut Związku, przez nas przedłożony.

Zawiadamiając o tem przemysłowców ceramicznych, zapraszamy tak właścicieli fabryk jak też i ich dyrektorów, majstrów i wogóle osoby do współpracownictwa w Związku uprawnione, by zgłaszały przystąpienie do tegoż Związku.

O „karty zgłoszenia na członków“ i statut Związku zwracać się należy pod adresem każdego z podpisanych, albo do Redakcyi „Przeglądu ceramicznego“ w Podgórzu lub wrzucić do biura Filii Ligi pomocy przemysłowej w Krakowie (Straszewskiego 28).

Przestrzegamy jednak kolegów zawodowych, by dla uniknięcia pomyłki zwracali się wyraźnie pod naszym adresem, gdyż istnieje inna organizacya o nazwie do naszej zbliżonej.

W chwili, gdy do Towarzystwa przystąpi odpowiednia liczba członków, zwołamy Walne Zgromadzenie dla wyboru Wydziału i rozpoczęcia czynności statutem określonych

W Krakowie, 12 marca 1911.

Ignacy Ehrenpreis,
Dyrektor Spółki płaszowskiej
w Krakowie.

Henryk Fraenkiel,
Dyrekt. Fabryki szamotowej
w Skawinie.

Jakób Grünberg,
właściciel cegielni
w Podgórzu.

Adam Kirchmayer,
Dyrektor i współwłaśc. kaflarni
Kraków-Dębniaki.

Inż. Karol Rolle,
Dyrektor Szkoły ceramicz.
w Podgórzu.

Statut Związku ceramicznego.

§. 1.

Towarzystwo ma nazwę „Związek ceramiczny“, siedzibą jego jest Kraków.

§. 2.

Celem Związku jest:

- a) zjednoczenie ludzi pracujących technicznie lub handlowo w przemyśle ceramicznym dla przestrzegania własnych interesów moralnych i materyalnych;
- b) reprezentowanie i obrona interesów przemysłu ceramicznego.

§. 3.

Do powyższego celu dąży Związek wszelkimi legalnymi środkami, a w szczególności przez:

- a) odbywanie zebrań i wycieczek;
- b) interwencję w sprawach przemysłu ceramicznego;
- c) wydawnictwa;
- d) organizację stałego biura.

§. 4.

Członkowie są:

- a) zwyczajni;
- b) założyciele;
- c) honorowi.

§. 5.

Członkiem zwyczajnym i założycielem może być każdy przez Wydział przyjęty, interesowany we fabryce dachówek, cegieł, dren i t. p. worobów, w szczególności: fabryki, właściciele tychże, ich dyrektorowie i kierownicy, urzędnicy techniczni i handlowi, oraz osoby z tym przemysłem styczność mające.

§. 6.

Członkiem honorowym mianuje Walne Zgromadzenie na przedstawienie Wydziału osoby dla gospodarstwa krajowego lub dla nauki zasłużone; członkowie ci mają wszelkie prawa członków zwyczajnych, natomiast nie są obowiązani do płacenia wkładek.

§. 7.

Zgłoszenie o przyjęcie do Związku ma być wniesione pisemnie; o przyjęciu rozstrzyga Wydział przez balotowanie zwykłą większością głosów obecnych; do podania powodu ewentualnego nieprzyjęcia Wydział nie jest upoważniony. Przeciwko orzeczeniu Wydziału o przyjęciu nie ma odwołania.

Dobrowolnie może członek ustąpić z końcem roku administracyjnego za poprzednim 3 miesięcznym zgłoszeniem wystąpienia.

Członek który nie wpłacił wkładki na cały rok, może być przez Wydział za poprzednim 20-sto dniowem zawiadomieniem ze związku wykreślony.

§. 9.

Prawa członków są następujące:

- a) prawo wyboru i wybieralności;
- b) brania udziału w zebraniach dyskusjach i wy-
cieczkach;

§. 10.

Obowiązki członków są następujące:

- a) przestrzeganie statutu i regulaminów oraz przy-
czynianie się do urzeczywistnienia celów Związku;
- b) uiszczanie rocznie wkładek i innych opłat; człon-
kowie zwyczajni płacą rocznie 12 Koron.* Członkowie
założyciele 50 Koron. Członkowie honorowi uwolnieni
są od płacenia wkładek. Członkom zwyczajnym może
Wydział wkładki rozłożyć na raty.

Rys. 18. Wyroby artystyczne majolikowe wykonane przez p. Zofię Szydłowską w Krakowie, pomieszczone na stałej wystawie w domu Towarzystwa technicznego. — Autorka po początkowych studiach z zakresu rzeźby i malarstwa w Krakowie u artystów Szczepkowskiego i Pelczarskiego, odbyła systematyczny kurs ceramiki w Monachium u Döbschütza w Szkole dla przemysłu artystycznego, gdzie była przeszło lat dwa. Następnie praktycznie pracowała w „Groscherzogl. Kunstkeram. Anstalt“ w Karlsruhe a uzupełniwszy swe studia przez kilkumiesięczną pracę w muzeach i bibliotekach paryskich, wróciła w roku zeszłym do kraju, by otworzyć pierwszą u nas pracownię artystyczno-ceramiczną. Niestety, względ na chwilowy zły stan zdrowia każe tej dzielnej pionierce nowej gałęzi przemysłu artystycznego u nas, przebywać czas jakiś za granicą. Wyroby odznaczają się znakomitą wykonaniem, oryginalnym pomysłem i pięknem szklawem.

- c) korzystanie z urządzeń Związku,
- d) informowanie się we wszystkich kwestiach;
- e) przedstawianie organom Związku życzeń i zażeń;
- f) żądanie interwencji w kierunku tych życzeń i zażeń;
- g) otrzymywanie publikacji Związku;
- h) korzystanie ze stałego biura Związku.

§. 14.

a) Ogólne Walne Zgromadzenie.

Odbywa się raz do roku w terminie i miejscowości przez poprzednie Walne Zgromadzenie przyjętej. Porządek dzienny ustanawia Wydział.

§. 15.

Zakres działania Walnego Zgromadzenia jest następujący:

a) wybór Prezesa, Wiceprezesa na przeciąg jednego roku i 9-ciu członków Wydziału na przeciąg dwóch lat;

b) wybór Komisji rewizyjnej dla kontroli gospodarki z 3-ch członków na przeciąg jednego roku;

c) wybór 5 członków sądu na rok jeden;

d) udzielenie absolutorium ustępującemu Wydziałowi na wniosek Komisji rewizyjnej;

e) uchwalenie budżetu Związku;

f) uchwalenie zmian statutu;

g) decyzja w sprawie rozwiązania Związku;

h) rozstrzyganie zażaleń w sprawie wykluczenia członka;

i) załatwianie wniosków na Walne Zgromadzenie zgłoszonych.

Walne Zgromadzenie dla rozpraw nad prawami natury technicznej lub gospodarczej może się podzielić na sekcje zawodowe.

§. 22.

Wydział załatwia wszystkie sprawy, które statutem lub regulaminami nie przyznano innej władzy Związku, w szczególności przyjmuje członków Związku, wyklucza tychże, mianuje dyrektora biura, zarządza funduszami, stanowi organ doradczy dla członków, o ile niema kompetentniejszej sekcji specjalnej, urządza zebrania i zjazdy, powołuje dla załatwienia pewnych spraw osobne komisje, rozpatruje i przedkłada wnioski na Walnem Zgromadzeniu zgłoszone, ustanawia porządek dzienny tegoż.

§. 23.

Prezes reprezentuje związek na zewnątrz, zwołuje posiedzenia Wydziału i Walne Zgromadzenia, kieruje obradami, przestrzega wykonywania statutu, regulaminów i uchwał, rozstrzyga w razie równości głosów. W czasie jego nieobecności wchodzi w prawa jego wiceprezes.

§. 24.

Wszelkie pisma Związku podpisuje prezes, względnie wiceprezes lub upoważniony do tego członek Wydziału, oraz sekretarz, ewentualnie dyrektor biura. Pisma nadeszłe do Związku otwiera sekretarz, zastępca tegoż, względnie dyrektor biura.

§. 25.

Zakres sprawowania innych urzędów określi regulamin uchwalony przez Wydział.

§. 26.

Biuro Związku utworzone w razie potrzeby, funkcjonować będzie na zasadzie regulaminu uchwalonego przez Wydział.

§. 27.

Spory wynikłe ze stosunków Związku rozstrzyga Sąd rozjemczy, wybierany corocznie na zwyczajnem Walnem Zgromadzeniu Związku, a składający się z 5-ciu członków. Czynności sądu określone zostaną

osobnym regulaminem, opracowanym przez pierwszy Wydział Związku. Na pierwsze posiedzenie każdego sądu zaproszenie wysyła przewodniczący Związku.

§. 28.

W razie rozwiązania Związku, decydujące o tem Walne Zgromadzenie postanawia równocześnie na jaki cel fundusze Związku mają być użyte.

W razie niemożności powzięcia uchwały przez Walne Zgromadzenie cały majątek Związku przechodzi jako datek dla Szpitala OO. Bonifratrów w Krakowie.

§. 29.

Założyciele stanowią tymczasowy Wydział, przyjmują pierwszych członków Związku i zwołują ich na Walne Zebranie celem wyboru pierwszego Wydziału.

Jan Lombardo, chemik-technolog.

Chemia gliny.

(Ciąg dalszy, patrz nr. 1.)

Pewna prawidłowość w zachowaniu się wody hygroskopijnej względem rozmaitych ciał pozwala przypuszczać, że między wodą mechanicznie związaną z gliną a wodą hygroskopijną, która zazwyczaj bywa uważana za wodę mechanicznie związaną, istnieje zasadnicza różnica. Jeżelibyśmy wogółności wodę podzielili w tym wypadku na dwie grupy tj. mechanicznie i chemicznie związaną, to najracjonalniej byłoby dla wody hygroskopijnej utworzyć osobną grupę i wodę tę nazwać wodą związaną półchemicznie. Możeby nazwa tego rodzaju była za śmiałą i nie spotykamy się z nią nigdzie w chemii, to jednakże uważałbym ją za racjonalną ze względów dydaktycznych.

Gлина przy suszeniu traci najpierw wodę mechanicznie związaną, następnie hygroskopijną a wreszcie chemicznie związaną.

Najtrudniej uchodzi z gliny woda chemicznie związana i granica temperatury między początkiem a końcem odpędzenia wody chemicznie związanej jest dość wielka a to z tego powodu, że woda ta jest połączona ze składnikami gliny w najrozmaitszej formie.

Najlepiej znaną formą wody chemicznie związanej jest woda krystalizacyjna.

Wszystkie prawie ciała rozpuszczalne we wodzie, podczas odparowywania wody w zwyczajnej temperaturze, wydzielają się z niej w bryłkach regularnych zwanych kryształami, które posiadają w sobie rozmaitą dla każdego ciała stałą ilość wody.

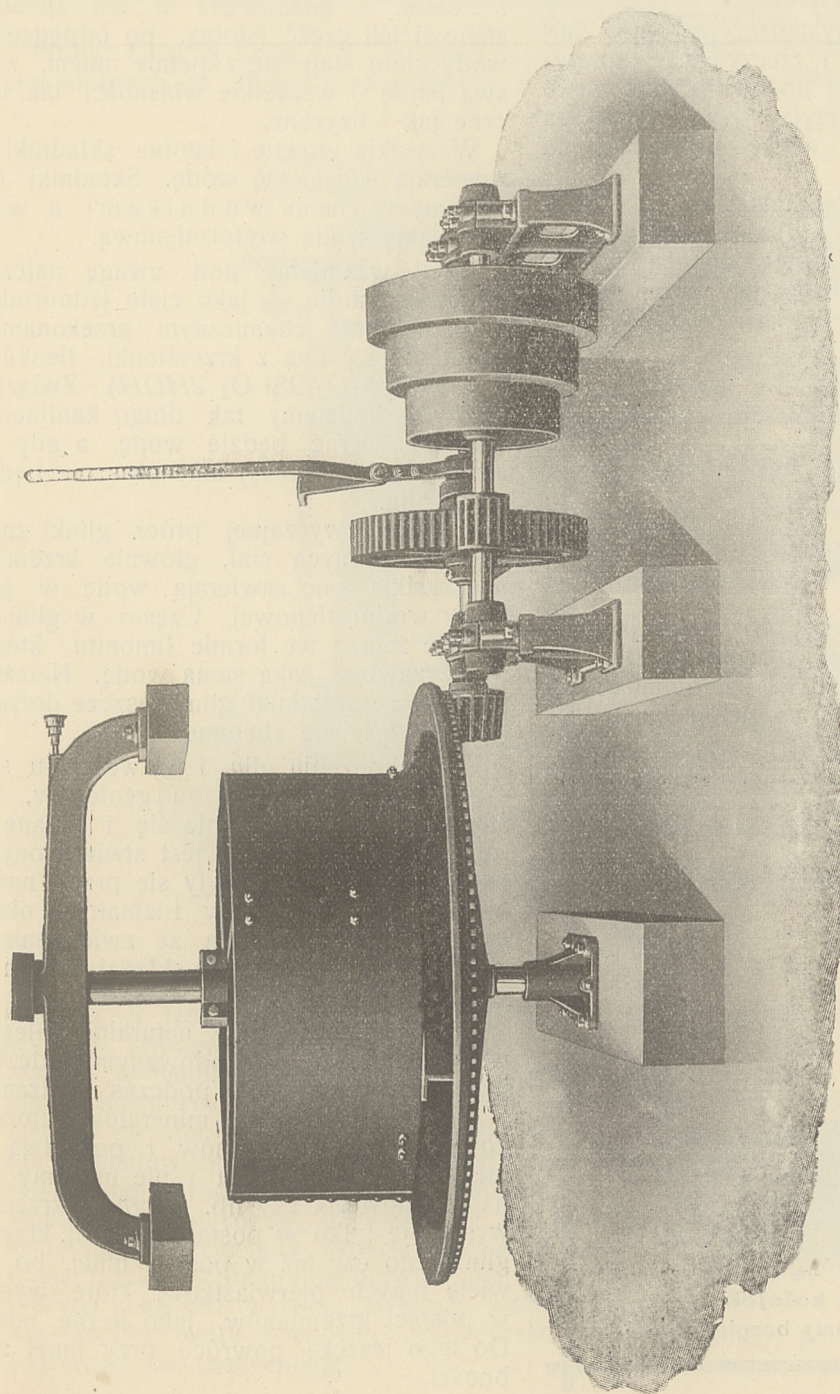
Wodę zawartą w tych kryształach nazywamy wodą krystalizacyjną. To zjawisko spotykamy przy wydzielaniu się wody, wityolu, miedzi, boraksu i gipsu, który w glinie bardzo często występuje.

Kryształy te zazwyczaj bywają przezroczyste, jednakże tak długo, jak długo zawarta jest w nich woda krystalizacyjna, a gdy tę

przez ogrzewanie odpędzimy, tracą swą przezroczystość, a często rozpadają się na proszek.

Woda krystalizacyjna może być odpędzona i to w temperaturze rozmaitej, zależnej od natury ciała danego.

Soda np. już w zwyczajnej temperaturze utraci wodę krystalizacyjną, bieleje i rozsy-

Rys. 19. W uzupełnieniu artykułu: „Zasilacze automatyczne w ceglarstwie” (Nr 2 i 3) załączamy niniejszy zasilacz „Oekonom”, fabryki berneńskiej „Wannickwerk”. Zasilacz ten posiada stały cylinder i ruchomy talerz. Cylinder przedzielony jest ścianami na 4 części tak, że można kilka gatunków glin ze sobą mieszać. Gлина nasypiana dostaje się z cylindra na ruchomy talerz, skąd odpowiedni strychulec zgarnia ją wprost do „prasy”. Aparat wprowadza się w ruch różnicowym kołem pasowym ze sprzęgaczem i stosownie do wielkości tarczy pasowej można szybkość obrotu talerza regulować.

puje się. Gips zaczyna wodę utracać w temperaturze 100°C i utracą ją w miarę podnoszenia się temperatury, aż wreszcie przy 200°C utracą ją prawie całkowicie. Inne ciała utracają wodę krystalizacyjną jeszcze trudniej np. wityriol miedzi (siarczan miedzi) utracą wodę w tak wysokiej temperaturze, że już sam zaczyna rozkładać się; jest to temperatura około $240\text{--}250$.

Ze stanowiska praktycznego przyjmujemy w chemii, że woda krystalizacyjna przy 250°C już zupełnie znika i rzeczywiście sprawdzono to w przeważnej ilości wypadków i tę temperaturę można przyjąć jako najwyższą granicę, przy której woda krystalizacyjna uchodzi.

Najważniejszym składnikiem gliny, który zawiera wodę krystalizacyjną jest gips.

O zachowaniu się gipsu wobec wyższej temperatury wspomnieliśmy już wyżej.

Gips ogrzany do temperatury wyżej podanej traci wodę a następnie przy zetknięciu się z wodą łączy się z nią napowrót i twardnieje. Połączywszy się z wodą już nie przybiera pierwotnej formy i prawdopodobnie ta woda łączy się z gipsem zupełnie inaczej, niż woda krystalizacyjna i z tego też powodu gips ten inaczej wygląda.

Woda może być jeszcze inaczej połączona z ciałami a mianowicie w ten sposób, że stanowi ich część istotną, po odpędzeniu tej wody ciało staje się zupełnie innym, zmienia swą istotę i wszystkie własności tak chemiczne jak i fizyczne.

Wszystkie główne i istotne składniki gliny zawierają właśnie tę wodę. Składniki te nazywamy w chemii wodnikami a wodę tę nazywamy wodą wodorotlenową.

Jeżeli weźmiemy pod uwagę najczystsza glinę — kaolin — jako ciało jednorodne, to przy rozbiórce chemicznym przekonamy się, że składa się ona z krzemionki, tlenku glinu i wody (Al_2O_3 2SiO_2 $2\text{H}_2\text{O}$). Związek ten nazywać będziemy tak długo kaolinem, jak długo zawierać będzie wodę, a gdy wodę utraci (Al_2O_3 2SiO_2) natenczas nie będzie to już kaolin.

W glinie zwyczajnej prócz glinki znajduje się wiele innych ciał, głównie krzemianów, i wszystkie one zawierają wodę w postaci wody wodorotlenowej. Często w glinie występuje żelazo we formie limonitu, który również zawiera taką samą wodę. Należy zauważyć, że składniki gliny jeszcze dotychczas nie są właściwie zbadane.

O pochodzeniu glin i wytworzeniu się ich czerpiemy wiadomości od geologów, którzy śledzą i badają tworzenie się i zmianę skorupy ziemskiej. Faktem jest stwierdzonym, że pokłady gliny wytworzyły się przez naniesienie ich przez wodę w rozmaitych okresach czasu. Gliny pochodzą ze zwietrzenia skał złożonych z minerałów o składzie takim mniej więcej, jaki mają gliny.

Skład ich chemiczny naturalnie uległ pewnym zmianom, spowodowanym podczas ich unoszenia przez wodę i podczas osadzania się.

Mamy bardzo wiele minerałów, które stanowią grupę krzemianów i posiadają te same składniki, co glina i nie możemy twierdzić stanowczo, czy np. w glinie krzemionka występuje tylko w postaci glinki tj. krzemianu glinowego czy też w postaci innej, bo mamy wiele innych pierwiastków, które występują w postaci krzemianów, jako liczne minerały. Do tego jeszcze powrócę przy innej sposobności.

Roessemann i Kühnemann

(Juliusz Weiss)

— **L w ó w** —

ul. Kopernika I. II.

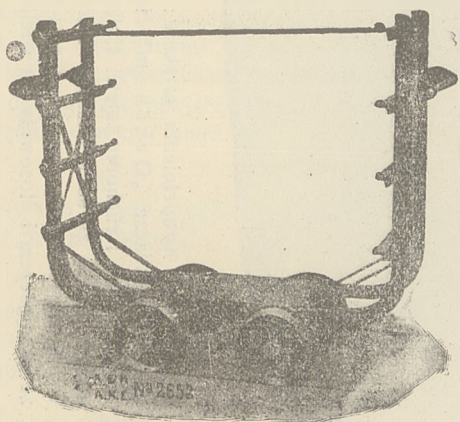
Telef. I. 627.

dostarczają i zakładają **tory kolejek wąskotorowych oraz normalne dojazdowe**, dla cegieł, kamieniołomów, wapienników, fabryk cementu i t. p.

W Pradze i Budapeszcie własne fabryki zwrotnic, tarcz obrotowych, wózków wszelkich typów i t. p.

Bagry!

Maszyny do betonu!

Wynajm kolejek.

19

— Katalogi i oferty bezpłatnie. —

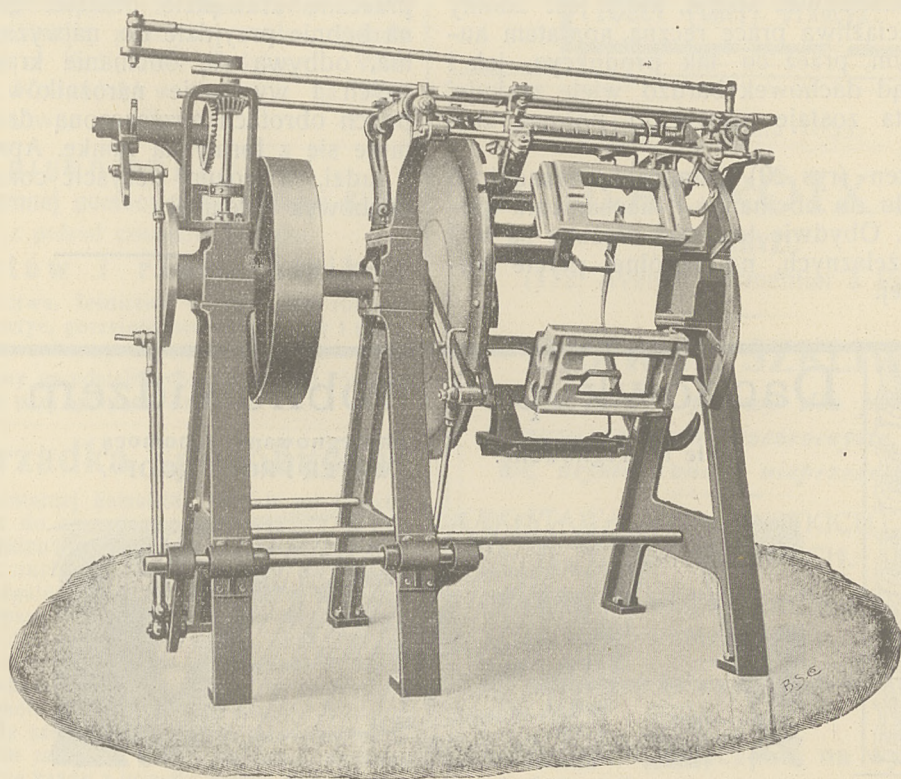

Woda wodorotlenowa jest znacznie silniej związana, aniżeli woda związana w jakiejś innej formie i podczas wypalania gliny uchodzi najpóźniej, jednakowoż trudno przypuścić, by do tego potrzeba było temperatury wyższej ponad 350° C. (C. d. n.)

Nowy środek do impregnowania dachówek.

Firmy: Gustaw Koenig & Co fabryka farb ceramicznych w Prag-Karolinenthal i I. G.

Water Proof Roof jest połączeniem różnych chemikaliów, z pomiędzy których olej terpenowy wyróżnia się swym nieprzyjemnym zapachem. Jeśli tę masę doprowadzimy do wody cementowej, to ona łączy się z nią na masę w wodzie nierozpuszczalną, która z czasem kamienieje. Prostem doświadczeniem można się o tem przekonać. Przyrządzamy sobie najpierw wodę cementową w ten sposób, że do wody zwykłej dodajemy trochę cementu portlandzkiego lub romańskiego, mieszamy i zostawiamy pewien czas w spokoju, poczem zlewamy ją ostrożnie, nie naruszając osadu.

Rys. 20.

Jahreiss & Hönig — fabryka farb cementowych w Tribuswinkel w Austrii dolnej, wprowadziły w handel nowy środek do impregnowania dachówek. Pierwsza z tych firm dla starcza go dla dachówek glinianych, druga dla cementowych. Jest to wypróbowany i wydoskonalany środek, który jest w stanie zastąpić inne, dotychczas używane jak np. ter, który ma nieprzyjemny zapach, prędko wietrzeje i zakrywa naturalną barwę, dalej fluaty, których cena jest wysoka, wreszcie wszelkie inne środki, które dachówkę tylko czasowo lub wcale nie uszczelniają.

W ten sposób przyrządzoną wodą cementową zalewamy masę do impregnowania. Wskutek tego ta ostatnia rozpada się na małe kulki w wodzie nie rozpuszczalne.

Koszta impregnowania na 1000 dachówek mają nie przekraczać 4 koron.

Aparat do czyszczenia dachówek.

Wiadomo powszechnie, ile trudności nastręcza czyszczenie surowych dachówek przy

praszę. Pracę tę wykonują zazwyczaj robotnicy, a muszą one posiadać wielką wprawę, aby czyszczenie odbywało się szybko i poprawnie. Niedostateczna wprawa robotnic powoduje obniżenie produkcji, a także i wartości dachówek przez niedość staranne oczyszczenie. Jeśli do tego personal ulega częstszym zmianom, to produkcja chroma ustawicznie, gdyż nabycie wprawy w czyszczeniu wymaga dłuższego czasu.

W takich warunkach z uznaniem podnieść należy każdy krok zdążający do zastąpienia tej czynności maszyną; w ostatnich czasach udało się fabryce berneńskiej „Wannickwerk“ skonstruować aparat, który jest zdolny zastąpić uciążliwą pracę ręczną, aparatem automatycznym, przez co tak produkcja, jak i sam wygląd dachówek bardzo wiele zyskuje, a i robota zostaje prawie do połowy zredukowana.

Aparat ten (rys 20) składa się zasadniczo z przyrządu do obcinania i mechanizmu popędowego. Obydwie te części złożone są w 3 stojakach żelaznych, na wspólnej płycie fundamentowej.

Mechanizm popędowy składa się z wału wydrążonego z tarczą korbową i zaklinowaniem na nim kołem pasowym. Wał wydrążony obraca się ustawicznie, podczas gdy wał środkowy wraz z umocowanym na nim bębniem z formami obraca się tylko od czasu do czasu o $\frac{1}{6}$ swego obwodu.

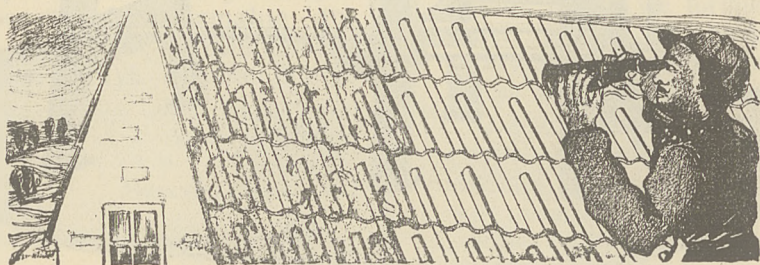
Podczas tego obrotu następuje właśnie obcinanie dachówek, które odbywa się samoczynnie drutami, osobne kabłąki sprężynowe wycinają w tym samym czasie narożniki.

Aparat posiada obracalny bęben z formami, na których układa się dachówki odjęte od prasy. Przez poruszenie bębna zostają poprzeczne krawędzie obcięte, gdy dachówka na bębnie przyjdzie do najwyższego położenia, odbywa się obcinanie krawędzi podłużnych i wycinanie narożników. Przy następnych obrotach oczyszczoną dachówkę zdejmują się z formy na ramkę. Aparat obsługuje 2 ludzi, a można oczyścić co najmniej 6.000 dachówek dziennie.

Dachówki pod drobnowidzem

Nie impregnowane.

Impregnowane zapomocą „WATER PROOF ROOF“.

Water Proof Roof

jest bezbarwnym i jedynym co do skuteczności i tanioci środkiem do impregnowania dachówek cementowych i glinianych, wyrobów kamieniarskich, oraz wszelkich rodzajów kamieni sztucznych i naturalnych. Water Proof Roof nadaje twardości przedmiotom impregnowanym, oraz czyni je wytrzymałymi na złamanie i odpornymi na wpływy atmosferyczne. Zapobiega również wsiąkaniu wody, a temsamem chroni dachówki od działania mrozu i pękania, wiażanie dachowe zaś ochrania od wilgoci, murszenia i przeciężenia.

Skutek gwarantowany. — Pierwszorządne referencje. — Prosty sposób użycia.

Koszta impregnowania wynoszą dla 1000 dachówek zaledwie kor. 4.

Water Proof Roof dla dachówek glinianych dostarcza:

Gustaw König & Co.

FABRYKA FARB CERAMICZNYCH i GLAZUR
Prag-Karolinenthal.

Water Proof Roof dla dachówek cementowych dostarcza:

I. G. Jahreiss & Hoenig

Fabryki farb cementowych
Tribuswinkel-Josefsthal, Niederösterreich i Hamburg.

Dyrekcya Szkoły ceramicznej w Podgórzu

Zwraca uwagę przemysłowców, że w połowie kwietnia wyjdzie ze szkoły 6-ciu uczniów, którzy poszukiwać będą praktyki. 48
Wczesne zgłoszenia pod adresem Dyrekcyi.

Kierownik

parowej fabryki cegieł, dachówek, dren i innych wyrobów ceramicznych z ukończoną szkołą fachową i wieloletnią praktyką szuka posady w Galicyi lub w Królestwie Polskiem. Wiadomość: St. Nodzeński w Krośnie na Kle-
tówce — Galicya. 47 —

BIURO PRACY

Związku wzajemnej pomocy pracowników, Kijów poleca z pośród członków Związku
oficyalistów i rzemieślników

w zakresie rolnictwa, leśnictwa i przemysłu rolnego (cukrownie, rafinerie, gorzelnie, browary, młyny i t. p.), a także buhalterów, korespondentów, kancelistów etc.

Oferty ze strony przedsiębiorców przyjmują również filie Biura Pracy przy grupach Związku. 46

Bardzo rzadka sposobność!

Z powodu elementarnej katastrofy, oddała mi fabryka uratowany towar do sprzedaży wiele tysięcy sztuk wspaniałych ciężkich flanelowych koców w pięknych najnowszych wzorach i kolorach, mające nieznaczne prawie niedostrzegalne plamy od wody. Koc te zdadne są do każdego lepszego gospodarstwa, do okrycia łóżek i osób, są bardzo delikatne, ciepłe i mocne, około 190 cm. długie i 35 cm. szerokie. Wysła za zaliczką; 3 wspaniałe, bardzo delikatne flanelowe kocy, w rozmaitych wzorach i kolorach 9 kor., 4 gospodarskie kocy za 10 kor. — Każdy szanowny Czytelnik tego ogłoszenia może z zaufaniem zamówić. Ze spokojnem sumieniem mogę zapewnić, że każdy z wysyłki będzie zadowolony.

Otto Bekera, emeryt, nadstrażnik skarbowy,
NACHOD (Czechy). 45

„W zdrowem ciele — zdrowy duch!“

Najważniejszym czynnikiem w życiu jest zdrowie.
Najważniejszym czynnikiem zdrowia jest oświata.
Najważniejszym czynnikiem oświaty jest znajomość higieny. — Kto chce być zdrowym, Kto chce nabyć prawdziwej oświaty, Kto chce się zaznajomić z prawdami higieny, niechaj zaabonuje sobie miesięcznik „Przewodnik Zdrowia“.

„PRZEWODNIK ZDROWIA“

jest niezbędnym dla wszystkich zawodów i stanów; powinien go czytać: Każdy robotnik, każdy rzemieślnik, każdy przemysłowiec!!

Przedpłata całoroczna wynosi 5.— M. = 6.— K. = 3.— rub. = 1½ dolar. „Przewodnik Zdrowia“ można zapisywać także na pocztach (w Rzeszy Niem i w Austrii), ale tam zawsze tylko na pół roku (cena 2-50 M. = 3 K. — Najlepiej jednak jest przesłać przedpłatę całoroczną wprost do wydawnictwa adresując:

Expedycja „Przewodnika Zdrowia“, p. Czarnowski,
Berlin Nr. 58., Weissenburgerstr. 27. 44

Albert Pillivuyt

WYRÓB PORCELANY
białej i malowanej.

21 Specjalność :
porcelana do użycia na
ogniu

biała, zielona i brunatna.

FOËCY (Cher). Francya.

Bibl. Jag

Rok założenia 1855.

12

A. LACROIX & Cie.

W PARYŻU

(172, Avenue Parmentier à Paris)

BARWNE SZKLIWA

emalie, tlenki, polewy dla porcelany,
fajansu, szkliwa przeszłości, opalo-
we, krystaliczne, i nieprzesłane.

DOSTAWA DLA WSZYSTKICH FABRYK
CERAMICZNYCH.

ZAKŁAD DLA DEKORACJI I ARTYKU-
ŁÓW MALARSKICH.

60 odnaceń na wystawach światowych.

Nawyższe odnaceń na wystawie
światowej w Londynie w r. 1908.

Bardzo wytrawny
palacz

w piecu kręgowym zarazem
majster ceglarski
poszukuje zaraz posady

Zgłoszenia pod Palacz l. 38 do Administracyi.

Potrzebny PALACZ do wypala-
nia cegieł,
klinkierów, dachówek i rurek drenowych na
lato 1911. Posadę objąć może tylko nieżonaty.
Zgłoszenia pod L. 60 do Redakcyi „Przeglądu“.

Poszukuję pracy Majstra lub pomocnika kierownika.

Pracuję 1 1/2 roku w jednej z najstarszych fabryk dachówek w kraju, ukończyłem szkołę ceramiczną, umiem palić w piecu kręgowym. Wiadomość pod R. I. 28 w Administracji „Przeglądu“.

28

PALACZ WAPNA, kawaler, .. absolwent szkoły kieramicznej, szuka posady. Zgłoszenia pod „I. T. wapiennik miejski w Podgórzu“.

S. Haas i T. Silberberg

Fabryka wyrobów betonowych i skład materiałów budow.

Kraków, ul. św. Tomasza 14, róg ul. św. Jana (Grand Hotel).

Utrzymuje na składzie: Cement opolski i krajowy, wapno hydrauliczne kufsteinskie, gips murarski i rzeźbiarski, łupek śląski, angielski i belgijski, ogniotrwałą papę dachową i izolacyjną, smołę pogazową i asfaltową, karbolineum, asfalt i gudron „Trinitad“. Rury kamionkowe wewnątrz i zewnątrz szklone, posadzki kamionkowe czeskie, dachówki różnych systemów.

14

Wyłączne zastępstwo szklonych cegieł fasadowych (glasierte Verblendziegel)

Wykonują roboty asfaltowe i betonowe, kanalizacje domów z rur kamionk. i betonów.

Poszukuje się KIEROWNIKA

ceglalni kręgowej obznajomionego z wyrobem cegły, dachówki, drenów i administracją.

Poszukuje się rutynowanego AKORDANTA

do wyrobu dachówek ręczną maszyną.

Zgłoszenia i warunki „Cegielnia kręgowa Zastaw o. p. Zagórz“.

39

Gazeta 8 Przemysłowo- Handlowa

Pismo tygodniowe

Organ Koła

Przemysłowców

Redakcja i Administracja: Warszawa, Bo-duena 5. Tel. 6259. Skrzynka pocztowa 397. Prenumerata: rocznie 12 rb., kw. 3 rb., z przesyłką lub odnosz.

Czasopismo techniczne

Dwutygodnik

Organ Tow. Politechnicznego we Lwowie

założony 1883 r., poświęcone sprawom technicznym. Przedpłata roczna 18 kor., 15 marek, 7 rubli

Lwów, 9
ul. Zimorowicza.

Pierwsze Brneńskie Towarzystwo dla wyrobu maszyn „Wannickwerk“ — Brno

dostarcza zupełne urządzenia i t. p. dla cegielni, fabryk szamoty, rur, dachówek, wszelkich wyrobów glinianych i zapraw, a w szczególności:

Maszyny ceglarskie każdej wielkości dla wyrobu cegieł, licówek i dachówek.

Maszyny strycharskie patent „Dornbuscha“ najlepsze z dzisiejszych strycharek, najmniejsza i najtańsza obsługa, gdyż odpada wyrzucanie cegieł z form.

Maszyny rozdrabniające: łamacze, ugniatacze dla mielenia na sucho, rozdrabniacze, walcówki.

Ugniatacze masy wilgotnej konstrukcji zwykłej i wielostopniowe patentu „Rakowskiego“.

36

Hydrauliczne prasy na cegły i płytki patentu „Friedricha“.

Automatyczne zasilacze „Oekonom“ systemu Gielowa

Maszyny parowe. — Kotły parowe. — Turbiny parowe systemu Parsona. — Motory na gaz ssany i benzynę systemu „Körting“, na ropę własnego systemu. — Pompy. — Transmisje.

WODOCIĄGI

dla miast, gmin, folwarków, zakładów kąpielowych, fabryk, ogrodów, gmachów publicznych, domów prywatnych i t. d.

Poszukiwanie i uchwycenie źródeł. — Wiercenie studzien. — Ustawianie pomp, Instalacje domowe z klozetami, łazienkami i t. d.

Centralne Ogrzewanie wszelkich systemów i Wentylacje

ŁAŻNIE, MECHANICZNE PRALNIE,
SUSZARNIE i t. d.

projektuje i wykonuje:

Inżynier Leonard Nitsch i Spółka.

Kraków: ul. Kolejowa 18. — Lwów: ul. Fredry 6.

Najlepsze referencje z dotychczas wykonanych robót.

Kosztorysy bezpłatnie.

26

Marchegg'ska Fabryka maszyn i odlewnia żelaza w Marchegg.

Specjalna fabryka do budowy **maszyn rozdrabniających**
dla wszystkich celów.

Kompletne urządzenia cegieł.

Budowa: **Zakładów dla łamania i sortowania szutru, odsiewania piasku, fabryk gipsu, nawozów sztucznych**
i t. p.

Patentowane młyny „ORION” z ulepszonymi separatorami.

Urządzenia transportowe najnowszej i najlepszej konstrukcji. —
Własna odlewnia dla odlewów szczególniejszej twardości.

Plany i kosztorysy na żądanie.

24

Chemiczna fabryka farb i szkliv, Zakłady Kaolinowe i parowa odmularnia w Nepomyślu ^{koło} Karlsbadu
 Biuro sprzedaży glinki z kopalń blosdorfskich i glin szamotowych.

J. Eliáš, Praga (Karlin)

dostarcza dla fabryk ceramicznych.

17

Szkliva:

Łatwo topliwe szkliva kaflarskie, najmialsze, w różnych odcieniach, bezbarwne szkliva dla kafli polewanych. Szkliva topione białe, niebieskie, czerwone, zielone, żółte i. t. d. topniejące przy stożku Seger 010—08. Tlenki, Kobalt, Smalta, Minia i Glejta etc.

Wysyłka
do wszystkich krajów.

Laborat. dla
przemysłu ceramicznego.

Minerały:

Gliny polewowe i wykładowe wypalające się białe, szamota palona i mielona, glina szamotowa, kaolin i ziemia porcelanowa, czeski kwarzec, glina kamionkowa gliny podkładowe chude i tłuste. Polewy i szkliva do każdego materyału.

Dla większych odbiorców
specyalne oferty.

Żądać
próbki i oferty.

PODKŁADKI

pod dachówki i gąsiory (ramki, klepki) z drzewa gorącym powietrzem suszonego, heblowane i nieheblowane, w najlepszym wykonaniu, po cenach konkurencyjnych dostarcza

Fabryka drobnych wyrobów drzewnych L. Tabaczyński i Ska

Nowosielica pod Wygodą (powiat Dolina).

11

Przyjmuje zamówienia na wszelkie roboty drewniane dla cegielni, drenarni i dachowczarni.

J. K. LOMBARDO i Sp.

Kraków Straszewskiego 28. — Warszawa Wspólna 11.

Biuro techniczne dla przemysłu chemicznego.

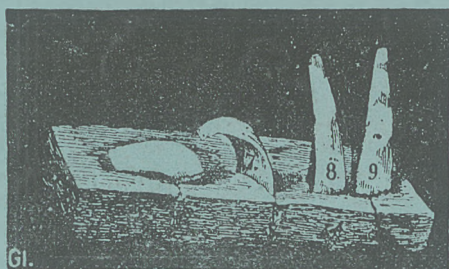
Przedstawicielstwo Marcheggskiej fabryki urządzają: kompletne cegielnie, fabryki ceramiczne i fabryki sztru.

Dostarczają: ceglarki, młyny kulowe, wszelkie aparaty do rozdrabniania materyałów twardych i przerabiania gliny.

Maszyny najlepszej konstrukcyi i z najlepszego materyału.

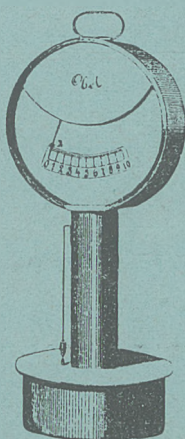
— Setki świadectw i liczne odznaczenia. —

Kosztorysy i oferty da . . .

Stożki

Segera

Specyalność: przemysł cementowy, betonowy, rekonstrukcyja palenisk i kontrola techniczna fabryk.

Dostarczają:

Wszelkie specyalności dla cegielń i fabryk ceramicznych. Ciągomierze systemu Obla.

Wszelkie aparaty do kontroli ruchu technicznego.

Gips francuski i węgierski dla fabryk dachówek i kafli.

Angielski drut stalowy dla cegielń.

Papier szybrowy.

1

Szkliva wszelkiego rodzaju.

Wyłączne zastępstwo fabryki szkliv i zakładów kaolinowych w Nepomyślu firmy „J. ELIÁŠ”

w Pradze.

jedyna i najlepsza kontrola dobrego i taniego wypalania wszelkich wyrobów z gliny.